

ban — sokrétű jelentéstartalmával, a kor-szerű „köznyelv” terén végzett sikeres írói kísérletezéssel, nagy fontosságú megismerő és posztulatív funkciójával — a kompozíciós értékek hiánya ellenére is jelentős eredménye mai prózairódmunkának. Kísérleti kísérőzánknek mindenképpen.

BOSNYÁK István

LEHETŐSÉG ÉS MEGVALÓSÍTÁS

Kurucz Gyula: *Ködfaragó*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1976

Kurucz Gyula a hetvenes évek elején jelentkező fiatal prózaíró-nemzedéknek a tagja. A *Ködfaragó* második regénye. Tematikáját egy fiatal ember útkeresése, karriercsinálása képezi, az a sikerekkel és buktatókkal járó pályaszakasz, amely időben egybeesik a felnőtté formálódás esztendeivel. A regény alapkonceptiója magában foglal egy sor aktuális kérdést, és lehetőséget ad arra, hogy a hivatás megtalálásának, a társadalmi struktúrába való beépülésnek korántsem zökkenőmentes útját feltárja, miközben egy egyéni fejlődésrajzot vázolhat fel. A *Ködfaragó* globális koncepciója, tematikája, dinamikus elbeszélő modora által nem tekinthető elhibázott alkotásnak, a regény egésze szempontjából azonban mégis egy sor problémát rejt magában.

A problémák egyikét éppen a karrierregény értelmezése, lehetőségei képezik. A regény hőse mindenáron kitart dédelgetett álma mellett, hogy filmrendező legyen: a filmgyári munka képezi vágyainak végső célját, forgatókönyv írása tölti ki szabad idejét. Otthagya a gyá-

rat, a kevésbé kreatív munkakört, de a bontakozó perspektívákat is (betanulóból fémmunkás, majd elektroműszerész lesz, sőt szocialista brigádvezető), hogy villanszerelői munkát vállaljon a filmgyárban. A regényben itt beálló törés nem Géza pályájának átmeneti megtorpanásával függ össze, hanem az írónia, a kritikai beállítást elmaradásával, minek következtében a filmgyári atmoszférát, a „művész urak” világát megközelítőleg sem ábrázolja a regény kellő distanciával.

Annak ellenére, hogy Géza előtt mind világosabb, hogy aligha tornázza fel magát a rendezésig, átmenetileg mintha maga tény, hogy e végsőig léha, öntetszelgő filmes társaságnak tagja lehet, kielégítené. Ezen az sem változtat sokat, hogy lépten-nyomon éreztetik vele alárendeltségét, s hogy nosztalgikusan keresi fel régi gyári kollégáit. Kurucz itt egy sor jól ismert helyzetet, viszonylatot használ fel, sztereotípiákkal él, ahelyett, hogy legalább oly mértékben érzékeltetné a filmgyárban uralkodó hierarchia hátrányait, ahogyan azt az üzem, a fémgár esetében tudatosította. Mindezek ellenére rendkívül visszataszító akár erkölcsét, akár magatartásformáit tekintve ez a környezet, amelyben Gézának előlről kell indulnia az érvényesülés felé.

A regénynek nemcsak ez a vonulata hat zavaróan. Géza társaságának, baráti körének megjelenítése sem tartalmaz semmi újszerűséget; a semmitmondó beszéd témák, ivások, udvarlások nagyfokú szellemi sivárságot tükröznek, és eltakarják Gézának azokat a vonásait, törekvéseit, amelyek mégiscsak egy összetettebb, igényesebb egyéniségre vallanak. Jobban sikerültek a regénynek azok a részei, amelyek az albréleti viszonyok, lakásadók önkényeskedését tárják fel, valamint amelyekben Géza készülő forgatókönyvének stílusában idézi fel múltját, szüleinek alakját, a családi örökségnek azokat a mozzanatait, amelyekre nem kevés iróniával emlékezik.

Míndez azonban nem eredményez kiegyensúlyozott, változatlan intenzitással megvalósuló regénystruktúrát, s ezért tűnik úgy, hogy az el-

beszélés technikai eljárásait jól ismerő Kurucz Gyula regénye mégsem vált kifogástalan alkotássá. Stílusa, nyelve, elbeszélői modora sokkal több lehetőséget rejt magában, mint amit a *Ködfaragó*val kiaknázott. Ha a jól kitervelt globális elképzelésen belül a részleteket is egyrészt következetesebben, tudatosabban építette volna fel, minden síkon érvényesítette volna a helyenként hibátlanul működő iróniát, és nem oldotta volna fel anyagát sablonos, sztereotip elemekkel, kétségtelenül egyenletesebb művet hívhatott volna életre. A *Ködfaragó* ebben az esetben nem csupán mint olvasmányos regény maradt volna meg emlékezetünkben, és nem csak lehetőségeket körvonalazott volna, hanem aktuális, problémafelvető, erőteljes prózai alkotásként realizálódott volna.

THOMKA Beáta

S Z Í N H Á Z

MEGHALNI A SZÍNPADON

A színpadi halálról akarok írni — mondom. — Nehéz lesz — hallom az ellenvetést és a hozzá tartozó magyarázatot —, mert az egész színjátásban sok a hamisság, de a színpadi halál minden hamisságnál hazugabb. A színpadi halál kivétel nélkül túl szentimentális, mindjárt gombóc ugrik az ember torkába, amit sehogy sem sikerül lenyelni, s ami az előadás vagy a hős, illetve a színészi teljesítmény iránti rokonszenvünket is erősen befolyásolja. — Be kellett látnom, hogy az ellenvetés erős és igaz. S még-

Németh László: Győzelem. Szabadkai Népszínház. Rendező: Varga István m. v. Díszlet: Hupkó István. Jelmez: Székely Piroska m. v. Színészek: Nagyellért János m. v. (Sántha Endre, egyetemi tanár), Nagyellértné Kiss Júlia m. v. (Sántháné), Kerekes Valéria (Ágnes), Pásthly Mátyás (Ács Lajos), Barácius Zoltán (Sántha László), Godányi Zoltán (Bart Ottó, Sántha veje), Albert Mária (Ila), Korica Miklós (Héthársi Rudolf), Bicskei István (Tiszteletes) és Sánta Anna (Üreg Ácsné).